

Sygn. akt I ACa 635/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jan Kremer (spr.)
Sędziowie:	SSA Zbigniew Ducki SSO del. Krzysztof Hejosz
Protokolant:	st. prot. sądowy Katarzyna Rogowska

po rozpoznaniu w dniu 23 lipca 2013 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa K. P. i P. P.

przeciwko (...) SA w W.

o zapłatę zadośćuczynienia

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 14 lutego 2013 r. sygn. akt I C 623/12

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że kwotę „60 000 zł” zastępuje kwotą „30 000 zł (trzydzieści tysięcy złotych)”, a punktowi III nadaje brzmienie „znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania”;**
- 2. w pozostałej części apelację oddala;**
- 3. zasądza od powodów K. P. i P. P. kwoty po 1500 zł (jeden tysiąc pięćset złotych) na rzecz strony pozwanej (...) SA w W. tytułem częściowego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

I ACa 635/13

UZASADNIENIE

Powodowie P. P. i K. P. zastępowani przez przedstawiciela ustawowego I. P. (1) domagali się zasądzenia od (...) S.A. w W. kwot po 100 000zł. dla każdego z powodów tytułem zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 §1 k.c.

W uzasadnieniu swojego żądania podnosili, że w wyniku wypadku drogowego, do jakiego doszło w dniu 25 października 2006 r. potrącona została matka powodów, która na skutek doznanych obrażeń zmarła. Powodowie bardzo przeżyli śmierć matki, z którą byli bardzo silnie związani emocjonalnie.

Pozwany (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany podnosił, że roszczenie powodów oparte o treść art. 448 k.c. w związku z art. 24§1 k.c. jest bezzasadne. Z dniem 3 sierpnia 2008 r. nastąpiła zmiana przepisów k.c. poprzez dodanie do art. 446 § 4, dającego możliwość dochodzenia zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej. Przepis powyższy ma zastosowanie do zdarzeń, które nastąpiły po wejściu powyższego przepisu w życie. Zdarzenie, z którego powodowie wywodzą swoje roszczenie miało miejsce zaś przed 3 sierpnia 2008 r. Ponadto przesłanką powstania roszczenia konstruowanego w oparciu o treść art. 448 k.c. w związku z art. 24§1 k.c. jest naruszenie dobra osobistego podmiotu, w którego osobę godzi bezpośrednio zdarzenie wypadkowe. Takim podmiotem jest w niniejszej sprawie zmarła w wyniku wypadku I. P. (2). Pozwany zarzucał ponadto, że zgłoszone przez powodów roszczenie nie wynika z umowy ubezpieczenia „OC” łączącej sprawcę wypadku i pozwanego ubezpieczyciela. Zgodnie bowiem z § 34 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, regulującej zasady zawierania i wykonywania umów obowiązkowego ubezpieczenia posiadaczy pojazdów mechanicznych, uprawnienie osoby trzeciej do żądania od ubezpieczyciela odszkodowania z tytułu odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego powstaje, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani na podstawie prawa do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia, bądź też utrata i zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Przepis ten konkretyzuje dobra (a tym samym je ogranicza), których naruszenie podlega kompensacie w ramach obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów. Jeśli chodzi o dobra o charakterze niemajątkowym wymienia jedynie zdrowie i życie ludzkie. Tym samym ubezpieczyciel nie jest obowiązany do kompensowania wszystkich szkód o charakterze majątkowym i niemajątkowym, lecz jedynie tych wymienionych w powołanym art. 34 ustawy.

Jednocześnie pozwany zakwestionował roszczenie powodów jako rażąco wygórowane, podnosząc, że powodowie kierując do pozwanego żądanie zapłaty domagali się zasądzenia z tego tytułu kwoty po 60 000zł. Kwestionował również żądanie zasądzenia odsetek od daty wniesienia pozwu, podnosząc że w przypadku zadośćuczynienia odsetki winny przysługiwać najwcześniej od daty wyroku, albowiem na ten moment Sąd uwzględni ogół istotnych w sprawie okoliczności dotyczących pokrzywdzenia.

Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo do kwot po 60 000zł na rzecz każdego z powodów, oddalając dalej idące żądanie. Sąd I instancji ustalił, że w dniu 25 października 2006r. w miejscowości W. doszło do wypadku drogowego, w trakcie którego potrącona została jadąca rowerem I. P. (2), która na skutek doznanych obrażeń zmarła. Prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Kazimierzy Wielkiej z dnia 17 czerwca 2008 r. wydanym w sprawie II K 16/08 sprawca wypadku S. Z. został uznany za winnego i skazany za umyślne naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym polegające na tym, że będąc w stanie nietrzeźwości kierował z nadmierną i niedopuszczalną prędkością samochodem osobowym marki F. (...) o numerze rej. (...) bez zachowania szczególnej ostrożności i doprowadził w trakcie manewru wyprzedzania do potrącenia wyprzedzanej, jadącej rowerem I. P. (2), która w wyniku złamania kości podstawy czaszki z następowym krwotokiem śródczaszkowym, rozerwania i zmiążdżenia mózgu oraz innych obrażeń zmarła. Sprawca wypadku ubezpieczony był w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej w (...) S.A w W..

I. P. (2) w dacie śmierci była zameżna z I. P. (1). Pozostawiła po sobie dwoje wówczas małoletnich dzieci K. P. i P. P..

K. P. w dacie śmierci matki miał 10 lat. Chłopiec bardzo przeżył śmierć matki, z którą był silnie emocjonalnie związany, ich relacje były bardzo bliskie. Po wypadku przez jakiś czas nie chodził do szkoły, bał się sam spać w swoim pokoju, około miesiąca spał z ojcem. Miał problemy ze spożywaniem posiłków, płakał, był smutny, tęsknił za matką, nie chciał wychodzić na dwór i bawić się z dziećmi. Miał problemy w szkole, opuścił się w nauce, nie przeszedł do następnej klasy. Zamknął się w sobie. Pozostawał pod opieką psychologa szkolnego. Bardzo przeżywał wszelkie uroczystości szkolne, na których pojawiały się matki. Obecnie K. P. ma 16 lat, chodzi do II klasy gimnazjum. Ma dobre kontakty z ojcem i siostrą. Czas spędza zwykle w domu, rzadko wychodzi z kolegami. Uczy się przeciętnie, miał trudności w

naucę, których się wstydzi i nie chce o nich mówić. Nadal często wspomina matkę, ogląda zdjęcia i wtedy doświadcza uczucia przygnębienia, zwłaszcza przy okazji świąt i uroczystości rodzinnych.

P. P. w dacie śmierci matki miała 13 lat. Była silnie związana emocjonalnie z matką, były sobie bliskie, powódka mogła zawsze liczyć na mamę. P. P. bardzo silnie przeżyła śmierć matki, doświadczyła ogromnego żalu, rozpaczę. Po pogrzebie miała silne zawroty głowy, stany osłabienia, lęki w godzinach nocnych. Przez pierwszy rok ciągle płakała, nie lubiła wychodzić z domu. Bała się spać w swoim pokoju, na noc przychodziły kuzynki i w ich towarzystwie zasypiała. Z nauką radziła sobie dobrze. Obecnie P. P. chodzi do IV klasy szkoły hotelarskiej. Nie ma problemów z nauką, utrzymuje kontakty z koleżankami, znajomymi, lubiąc przebywać w ich gronie, gdyż wtedy czuje się lepiej niż w samotności. Obecnie ma okresy względnie dobrego samopoczucia, plany życiowe, grono znajomych, podejmuje role i zadania typowe dla wieku. Okresowo doświadcza smutku wspominając matkę, ale stan taki nie dezorganizuje jej zachowania.

Sąd Okręgowy zważył, że powodowie domagając się zasądzenia zadośćuczynienia za krzywdę jakiej doznali na skutek śmierci matki spowodowanej czynem niedozwolonym sprawcy wypadku jako podstawę zgłoszonego roszczenia wskazywali art. 448 k.c. w związku z art. 24 k.c.

Stosownie do art. 448 k.c. w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę na wskazany cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Katalog dóbr osobistych wymienionych w art. 23 k.c. ma jedynie charakter przykładowy. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem orzecznictwa i doktryny za dobra osobiste podlegające ochronie uznaje się pamięć po osobie zmarłej czy też prawo do życia w rodzinie i więź emocjonalną łącząca osoby bliskie. Niewątpliwie śmierć osoby najbliższej powoduje naruszenie dobra osobistego osoby związanej emocjonalnie ze zmarłą. Krzywda powodów polega na utracie osoby najbliższej, matki, co spowodowało u nich poczucie krzywdy, bólu, cierpienia.

Jednocześnie Sąd uznał w świetle aprobowanego w tym zakresie orzecznictwa za dopuszczalną możliwość dochodzenia na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 §1 k.c. dla najbliższego członka rodziny zmarłego zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego, jakim jest relacja ze zmarłym najbliższym członkiem rodziny, także wtedy, gdy śmierć wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 r., a zatem przed wejściem w życie art. 446§4 k.c. (tak Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 11 lipca 2012r., II CSK 677/11, z dnia 14 stycznia 2010r., IV CSK 307/99, uchwałę z dnia 22 października 2010r., III CZP 76/10, uchwałę z 13 lipca 2011r., II CZP 32/11, dnia 15 marca 2012 roku, sygn. I CSK 314/11). Sąd Najwyższy wskazywał jednakże, że nie każdą więź rodzinną niejako automatycznie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból, cierpienie i rodzi poczucie krzywdy. Osoba dochodząca roszczenia na podstawie przepisu art. 448 k.c. powinna zatem wykazać istnienie tego rodzaju więzi, stanowiącej jej dobro osobiste podlegające ochronie.

Wbrew stanowisku strony pozwanej przepis art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych stanowiący, że z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata lub uszkodzenie mienia nie wyłącza możliwości dochodzenia zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych osób bliskich osoby zmarłej w wyniku czynu niedozwolonego. Szkada, o której mowa w powyższym przepisie będąca następstwem śmierci poszkodowanego może mieć charakter majątkowy i niemajątkowy. W przypadku szkody niemajątkowej może nią być zerwanie więzi emocjonalnych, rodzinnych, cierpienia z tym związane na skutek śmierci osoby najbliższej. W tym wypadku osoby najbliższe zmarłego są osobami bezpośrednio poszkodowanymi, albowiem na skutek czynu niedozwolonego, wypadku komunikacyjnego, którego następstwem jest śmierć osoby bliskiej doznali oni naruszenia dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnych ze zmarłą.

Mając na uwadze powyższe Sąd przyjął, że pozwany ponosi odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych powodów jakim jest prawo do życia w rodzinie spowodowanych śmiercią matki I. P. (2). Przesłanką odpowiedzialności z art. 448 k.c. jest nie tylko bezprawne, ale i zawinione działanie sprawcy szkody. W niniejszej sprawie zarówno fakt winy i bezprawności sprawcy wypadku komunikacyjnego, na skutek którego śmierć poniosła I. P. (2) nie budzą wątpliwości. Został on prawomocnym wyrokiem Sądu uznany za winnego i skazany za naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym na skutek czego doszło do potrącenia I. P. (2), wskutek czego poniosła ona śmierć.

Ustalając wysokość należnego zadośćuczynienia Sąd miał na uwadze doznane przez powodów cierpienia psychiczne, poczucie krzywdy, bólu, osamotnienia po utracie matki. Sąd uwzględnił fakt, że powodowie w dacie śmierci matki byli małoletni, a zatem ich poczucie krzywdy i osamotnienia było znaczne. W okresie dorastania pozbawieni zostali matki, której osoba niewątpliwie zapewnia każdemu dziecku emocjonalne oparcie i bezpieczeństwo. Ustalając stopień cierpienia oraz wpływu śmierci I. P. (2) na życie powodów Sąd oparł się na zeznaniach powódki P. P. oraz przedstawiciela ustawowego małoletniego powoda K. P., a także opinii biegłej psycholog R. P.. Sąd obdarzył w całości przymiotem wiarygodności zeznania powodów, są one jasne, spójne, a nadto korelują z treścią opinii biegłej psycholog, które Sąd w całości podzielił. Opinie nie były kwestionowane przez strony postępowania.

Na podstawie opinii psychologa Sąd ustalił, że powód K. P. doznał w okresie dzieciństwa stresu określanego w kategoriach stresorów jako ciężki. Zareagował typowo, jak większość dzieci w takich sytuacjach. Wystąpiły u niego problemy somatyzacyjne w postaci niepokoju, stanów lekowych, problemów ze snem, apetytem. Stracił poczucie bezpieczeństwa, nie potrafił odnaleźć się w nowej traumatycznej sytuacji, co natychmiast odbiło się na jego obowiązku szkolnym i kontaktach z ojcem. Stany rozpaczy, smutku, a potem przygnębienia powodowały, że izolował się zarówno w domu, jak i w szkole, nie miał chęci do zabawy z dziećmi w jego wieku. Wsparcie rodziny, atmosfera akceptacji spowodowała, że żałoba nie pozostawiła u chłopca powikłań w postaci nawracających objawów stresu pourazowego czy zaburzeń depresyjnych. Przejściowo wystąpiły problemy adaptacyjne związane z drugą fazą żałoby takie jak: obniżenie nastroju, stany napięcia, złości, przygnębienia i rozstroju emocjonalnego mające znaczny wpływ na codzienne funkcjonowanie. Opisane problemy emocjonalne nie spowodowały znacznego pogorszenia stanu emocjonalnego i psychicznego powoda, nie doszło do rozwoju depresji, czy zaburzeń psychosomatycznych. Rozwój emocjonalnych chłopca przebiega prawidłowo, podejmuje on role i zadania typowe dla wieku. Aktualnie nie wymaga terapii psychologicznej w związku ze śmiercią matki, udzielana mu pomoc psychologiczna w przeszłości odniosła pozytywne rezultaty.

Powódka P. P. zaczyna się przystosowywać do nowej sytuacji rodzinnej po śmierci matki. Nadal doświadcza uczuć związanych z okresem żałoby jak poczucie pustki, smutku, tęsknoty za nią nasilającej się w czasie świąt, rocznic śmierci. Podejmowane zajęcia przynoszą jej satysfakcję, nie izoluje się od znajomych, nie doświadcza rezerwy do nowo przybyłych osób. Ma wsparcie w rodzinie, podejmuje więc role i zadania typowe dla wieku. Powódka w związku z nagłą śmiercią matki doświadczyła stresu określanego w kategorii stresorów jako bardzo ciężki. Okres dojrzewania upłynął jej w smutku, musiała się zmierzyć z problemami, jakich nie miały rówieśniczki. Nie mogła liczyć na wsparcie matki przy wchodzeniu w dorosłość, pomimo, że ojciec bardzo dobrze wypełniał swoją rolę rodzicielską. Obraz problemów emocjonalnych powódki nie wykracza poza psychologiczną żałobę, nie doszło do jej powikłań w postaci zespołu depresyjnego czy pourazowego, ale stopień psychologicznego cierpienia po pogrzebie matki był wysoki. Świadczą o tym nasilone zaburzenia adaptacyjne objawiające się trudnościami z zasypianiem, stanami lękowymi w porze nocnej, zawrotami głowy, obniżeniem nastroju na przemian z głęboką rozpaczą i smutkiem. Taki stan powódki wymagał pomocy psychologicznej, obecnie może radzić sobie bez wsparcia psychologa.

Mając na uwadze powyższe okoliczności adekwatne do okoliczności sprawy jest zadośćuczynienie w wysokości po 60.000 złotych na rzecz każdego z powodów. Dodać należy, że zadośćuczynienie (także to zasądzone w oparciu o przepis art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.) w swych założeniach ma na celu rekompensatę w całości odczuwanej krzywdy, a jego wysokość, choć ma przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość, to nie może być jednak dowolna i tym samym nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych społeczeństwa. Jednym słowem ma być utrzymana w rozsądnych granicach (vide: uzasadnienie wyroku SN z dnia 10

marca 2006 roku, IV CSK 80/05, OSNC 2006/10/175). Ustalając wysokość należnego powodom zadośćuczynienia, Sąd wziął także pod uwagę charakter, stopień nasilenia i czas trwania doznawania przez powodów ujemnych przeżyć psychicznych spowodowanych naruszeniem ich dóbr osobistych, poczucie osamotnienia, krzywdy, fakt, że osobą, którą utracili była matka.

W pozostałym zakresie Sąd oddalił powództwo jako niezasadne, uznając że ujemne doznania przeżyte przez powodów w związku ze śmiercią matki nie przyjęły jednak na tyle rozległych rozmiarów, aby uzasadniały zasądzenie zadośćuczynienia w wyższej kwocie. Powodowie nadal odczuwają smutek, żal po śmierci matki, jednakże żaloba spowodowana śmiercią matki nie spowodowała u powodów trwałych negatywnych następstw w sferze psychiki. Powodowie mimo nadal odczuwanego żalu odnajdują się w nowej rzeczywistości, ich rozwój emocjonalny przebiega prawidłowo, podejmują zadania i role typowe dla wieku.

Od kwot przyznanego powodom zadośćuczynienia Sąd zasądził odsetki od dnia 2 marca 2012 r., to jest od daty wniesienia pozwu (nadania pozwu w urzędzie pocztowym). Zgodnie bowiem z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od daty złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. Powodowie zgłosili roszczenie o zadośćuczynienie pozwanemu w połowie 2011 r., pozew zaś został wniesiony znacznie po upływie powyższego terminu. W ocenie Sądu już na datę zgłoszenia szkody pozwany miał możliwość oceny rozmiaru i charakteru doznanej przez powodów krzywdy.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. Powodowie wygrali w 60%, a zatem Sąd uznał za stosowne zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu stosownie do wyniku postępowania. Na poniesione przez powodów koszty procesu składa się wniesiona od każdego z powodów opłata od pozwu w kwocie po 5000zł. oraz koszty zastępstwa procesowego, które Sąd ustalił na kwotę po 3600zł. na rzecz każdego z powodów. Pełnomocnik powodów wnosił o przyznanie mu kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej wysokości, Sąd uznał jednak, że brak jest ku temu podstaw, bowiem sprawa objęta żądaniem pozwu nie ma skomplikowanego charakteru uzasadniającego żądanie kosztów w tej wysokości.

Biorąc pod uwagę wynik postępowania należne powodom z tego tytułu koszty wyniosły po 5.181zł (60% x (5000zł. + 3600zł.)). Jednocześnie powodowie uiszcili zaliczki na poczet opinii biegłej, w przypadku K. P. koszt opinii wyniósł kwotę 360zł. z czego 60% stanowi kwotę 216zł., zaś w przypadku P. P. 315zł., z czego 60% stanowi kwotę 189zł. Mając na względzie powyższe należne koszty procesu na rzecz K. P. wyniosły kwotę 5.397zł. (5.181zł. do 216zł.), zaś P. P. kwotę 5.370zł. (5.181zł. + 189zł.).

Wyrok ten zaskarżyła apelacją strona pozwana wnosząc o jego zmianę i oddalenie powództwa w całości. Apelująca zarzuciła naruszenie prawa materialnego, a to art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. przez przyjęcie, że powodom na podstawie tych przepisów przysługuje zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych – więzi emocjonalnej między najbliższymi członkami rodziny zmarłego. Ponadto zarzuciła naruszenie art. 822 § 1 k.c. i art. 34 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...), (...), przez ich nieuwzględnienie i ostatecznie przyjęcie, że umowa obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje odpowiedzialność odszkodowawczą zakładu ubezpieczeń za naruszenie dóbr osobistych takich jak krzywda w wyniku śmierci najbliższego członka rodziny zmarłego, a więc inna niż szkoda na zdrowiu i życiu. W uzasadnieniu strona pozwana odniosła się do wprowadzenia regulacji z art. 446 § 4 k.c. i wyraził pogląd o istnieniu racjonalnego ustawodawcy likwidującego lukę w przepisach. Ponadto wskazał, że odpowiedzi na pytania prawne udzielone przez Sąd Najwyższy dotyczyły innych sytuacji niż występująca w sprawie. Ponadto wskazał na błąd logiczny zawarty w uzasadnieniu uchwały z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11 (LEX nr 950584) odwołując się do tego, że to naruszenie dobra osobistego jest źródłem krzywdy, a nie krzywda jest naruszeniem dobra osobistego. Ponadto treść powołanych przepisów art. 822 § 1 k.c. i art. 34 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...), (...) wskazuje na to, że ubezpieczyciel odpowiada za śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia, utratę lub uszkodzenie mienia. Katalog zdarzeń skutkujących odpowiedzialnością jest zamknięty. Przepisy te nie obejmują naruszenia dóbr osobistych.

Powodowie wniesli o oddalenie apelacji odwołując się do treści uchwały Sądu Najwyższego w/w wymienionej i treści uchwały z dnia 20 grudnia 2012 r. III CZP 93/12, oraz wskazał na art. 38 ustawy powołanej przez apelującą, zawierający wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja strony pozwanej jest częściowo zasadna.

Apelacja nie zarzuciła naruszenia prawa procesowego, w związku z tym podstawą orzekania jest stan faktyczny ustalony przez Sąd I instancji, który Sąd Apelacyjny przyjmuje za własny. W sprawie nie wystąpiła nieważność postępowania. Sąd Apelacyjny zwraca jednak uwagę na to, że wystąpiły uchybienia w doręczaniu pozwu, a nadto udokumentowaniu połączenia spraw. Ponadto zauważa, na marginesie apelacji, że szerokie korzystanie z opinii biegłych przy ustalaniu zadośćuczynienia nie jest uzasadnione, określenie wysokości zadośćuczynienia należy do sądu orzekającego, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy. Pozwany w toku postępowania oraz w apelacji prezentował stanowisko, że roszczenie co do zasady nie było usprawiedliwione, ponieważ art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. nie pozwala na zasądzenie zadośćuczynienia pieniężnego od ubezpieczyciela na rzecz najbliższych członków rodziny w sytuacji, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu (wypadku komunikacyjnego), który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r., kwestionując podstawę odpowiedzialności.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zarzuty naruszenia art. 448 k.c. w związku z art. 24 k.c. oraz art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych nie zasługują na uwzględnienie. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 grudnia 2012 r. III CZP 93/12 (Biul. SN 2012/12/11), stwierdził, że „artykuł 34 ust. 1 ustawy z 22.5.2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - w brzmieniu sprzed 11.2.2012 r. - nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c.”, a potwierdza to stanowisko zastosowana odpowiednio uchwała z dnia 7 listopada 2012 r. III CZP 67/12, (OSNC 2013/4/45) – „Przepis § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz. U. Nr 26, poz. 310 ze zm.) nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c.

W odniesieniu do zarzutu braku podstaw do zasądzenia na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych – więzi emocjonalnej między najbliższymi członkami rodziny zmarłego Sąd Apelacyjny wskazuje na uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2010 r. (...) 76/10 i z dnia 13 lipca 2012 r. III CZP 32/11, które wraz z ukształtowanym już orzecnictwem przyjmuje dopuszczalność zasądzenia zadośćuczynienia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego przytoczone uchwały nie przesadzają o istotnych zagadnieniach dotyczących przyjętych rozwiązań, pozostawiając je do dalszego ukształtowania, jednak dla potrzeb niniejszego postępowania wystarczająco przesadzają o dopuszczalności zasądzenia zadośćuczynienia w okolicznościach niniejszej sprawy. Odrębnym zagadnieniem pozostaje wysokość świadczenia.

Strona pozwana kwestionowała w postępowaniu wysokość żądanych kwot i zdaniem Sądu Apelacyjnego kwoty zasądzone przez Sąd I instancji takimi są.

Sąd Najwyższy w powołanych orzeczeniach przyjął, że doszło do ukształtowania się dobra osobistego polegającego na istnieniu więzi rodzinnej, naruszonej jej zerwaniem przez śmierć jednej z osób, która pozostawała z powodem w szczególnie bliskiej więzi emocjonalnej.

W rozważaniach pomija Sąd Apelacyjny wątpliwości związane z bezpośrednim naruszeniem dobra osobistego, czy pośrednim, jedynie sygnalizując, że przy art. 446 k.c. przyjmowano, że wymienione w nim osoby są osobami pośrednio poszkodowanymi. Istotnym jednak jest zwrócenie uwagi na to, że obecny art. 446 § 4 k.c. stanowi inną

podstawę zasądzenia zadośćuczynienia niż naruszenie dobra osobistego. Ponadto jego uchwalenie doprowadziło do zmiany rozumienia i wykładni art. 446 § 3 k.c., co przykładowo znalazło odzwierciedlenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2012 r. II CSK 677/11, (LEX nr 1228438), gdzie wyrażono pogląd, że „ustanowienie szczególnej regulacji zawartej w art. 446 § 4 k.c. a przede wszystkim aprobowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszczalność przyznania na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. najbliższemu członkowi rodziny zmarłego zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego, jakim jest relacja ze zmarłym najbliższym członkiem rodziny, także wtedy, gdy śmierć wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 r., wyłącza potrzebę uwzględniania tej krzywdy w ramach odszkodowania należnego na podstawie art. 446 § 3 k.c. Przy ustalaniu tego odszkodowania podlegają jednak rozważeniu inne czynniki niematerialne, niż uwzględnione przy zastosowaniu art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.”. Podsumowując, okoliczność jaką jest możliwość dochodzenia przez powodów roszczeń z art. 446 § 3 k.c., jak też inny rodzaj dobra osobistego objętego ochroną z art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. niż ujęty w art. 446 § 4 k.c., który koncentruje się jednak na pośredniości krzywdy wynikającej ze śmierci osoby bliskiej, powinno znajdować odzwierciedlenie w wysokości zadośćuczynienia. Zadośćuczynienie może być przyznane w przypadku każdego naruszenia dobra osobistego, co nie oznacza jednak takiego samego poziomu zasądzanych kwot przy naruszeniu różnych dóbr osobistych. Konsekwencją jest to, że brak jest podstaw do ujednolicenia wysokości zadośćuczynienia z art. 448 k.c. z przyznawanym osobie która doznała uszkodzenia ciała, bądź bliskim z art. 446 § 4 k.c., mając na względzie różne dobra osobiste i odrębne roszczenie z art. 446 § 3 k.c. w szczególności wykładanego jak sprzed zmiany z dnia 3 sierpnia 2008 r. w stosunku do osób znajdujących się w sytuacji analogicznej do powodów. Powodowie mogli dochodzić skutecznie jedynie roszczenia uzupełniającego w stosunku do przysługującego im z art. 446 § 3 k.c. w wykładni sprzed 3 sierpnia 2008 r., której przykłady zamieścił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11, a także np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2009 r. I PK 97/09 LEX nr 5585660. Przepis art. 446 § 4 k.c. nie jest przepisem wywodzonym z naruszenia dóbr osobistych, a krzywdy spowodowanej śmiercią osoby bliskiej w wyniku zdarzeń objętych przepisami szczególnymi; art. 444 - 446 k.c. i nie zmienia tego wskazywanie analogicznie jak przy art. 448 k.c. na więź osobistą ze zmarłym.

Wreszcie zasądzane kwoty z tytułu naruszenia więzi rodzinnej kształtują się w różnej wysokości, by przykładowo wskazać na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2009 r. I CSK 346/08 (OSNC z 2010 r., poz.48).

Sąd Okręgowy pominął także istotną okoliczność związaną z zasadami odpowiedzialności ubezpieczyciela który odpowiada w granicach odpowiedzialności sprawcy szkody – art. 822 k.c. w zw. z art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych... (Dz. U. z 2003 r. Nr124, poz. 1152 w wersji obowiązującej w dacie zdarzenia). Możliwość z art. 822 § 4 k.c. dochodzenia roszczenia wprost od ubezpieczyciela nie zmienia zasad jego ustalania i możliwej do zasądzenia wysokości. „Ubezpieczyciel ponosi więc, jeżeli nic innego nie wynika z umowy ubezpieczenia, odpowiedzialność w takim zakresie, w jakim odpowiedzialny za szkodę ponosi na podstawie przepisów kodeksu cywilnego” potwierdza uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego, 7 sędziów, z dnia 12 kwietnia 2012 r. III CZP 80/11 (OSNC 2012/10/112).

W orzecznictwie nie było kontrowersji co do tego, że przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia uwzględniana jest także jako jeden z elementów sytuacja materialna sprawcy. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r. V CKN 1010/00 „Określenie "odpowiedniej" sumy zadośćuczynienia przyznawanego na podstawie art. 448 k.c. wymaga rozważenia wszystkich okoliczności sprawy, w szczególności rodzaju naruszonego dobra i rozmiaru doznanej krzywdy, intensywności naruszenia oraz stopnia winy sprawcy, a także sytuacji majątkowej zobowiązanego”. (OSNC 2003/4/56, Biul. SN 2002/10/14).

Elementem tym w ogóle nie zajmowano się, nie dowodzącej jej, jednak biorąc pod uwagę, że kwota zasądzona przez Sąd Apelacyjny na rzecz powodów wynosi 60 000zł, pozwala to na stwierdzenie, że w przeciętnej sytuacji sprawcy szkody jest to kwota znaczna, w dodatku najprawdopodobniej nie wyczerpująca roszczeń za które ponosi odpowiedzialność. Dokonując zmiany orzeczenia Sąd Apelacyjny uwzględnił wyżej wskazaną okoliczność obok wysokości kwot zasądzanych przy naruszeniu dóbr osobistych w przypadkach, gdy pozwanym nie jest ubezpieczyciel sprawcy szkody, a także rodzaj dobra osobistego odmiennego od ujętych podstaw odpowiedzialności przewidzianych w art. 446 k.c. Innymi słowy Sąd nie znajduje podstaw do zrównywania zadośćuczynienia za naruszenie dobra

osobistego w postaci zerwania więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych z zadośćuczynieniem z w/w przepisu. W związku z tym zasądzone kwoty uległy obniżeniu o połowę do kwot po 30000zł.

Zmiana orzeczenia na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. spowodowała zmianę orzeczenia o kosztach, Sąd Apelacyjny jedynie częściowo obciążył powodów kosztami – wpisem od apelacji w części uwzględnionej pomimo tego, że w stosunku do pierwotnego żądania powodowie ostali się w mniej niż 1/3, ale uwzględnił ich sytuację i rodzaj roszczenia.